

מדת בדרך

שיעון חזק היוםי בדרך קצו"ח

לע"נ כ"ק מרן בעל הפני מנחם זיע"א ט"ז אדר הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

פרשת צו תשע"ד

ג'יון

סוכה לט- מה

דף לט אין צריך לומר ברצף ברוך הבא בשם ה', שגם בהפסק זה נחשב שהוא גומר את הענין, ועוד אמר רבא שלא יאמר יהא שמיה רבא ויפסיק ויאמר מברך, אלא יאמר ברצף יהא שמיה רבא מברך, ואמר לו רב ספרא משה האם אתה אומר טוב, אלא בכל מקרה זה גמר עניין ואין בזה חשש.

רבי כפא פסוקים בהלל, ור"א בן פרטא הוסיף דברים, ואביי מבאר שהוסיף לכפול מהפסוק אורך והלאה.

אביי אומר שברכה שאחר הלל תלוי במנהג, ולפני הלל מצוה לברך, כמו שאמר שמואל שעל כל המצוות מברך עליהם עובר לעשייתן, ועובר הכוונה קודם, כמו שלמד ר"נ בר יצחק מהפסוק וירץ אחימעץ דרך הככר ויעבור את הכושי, ואביי למד מהפסוק והוא עבר לפניהם, או מהפסוק ויעבור מלכם לפניהם וה' בראשם.

משנה הקונה לולב בשביעית מחבירו יבקש גם את האתרוג במתנה כי אסור לקנותו בשביעית. **גמרא** אם לא רצה לתת לו במתנה יכול המוכר להבליע לו דמי האתרוג בלולב, ולא יתן לו דמיו להדיא כי לא מוסרים דמי פירות שביעית לעם הארץ, וכן כתוב בברייתא שלא נותנים לעם ארץ דמי פירות שביעית יותר ממזון ג' סעודות, ואם מסר לו יאמר שהספיק הזה מחולל על מעות שיש לו בביתו **עמוד ב** ואוכל את המעות הללו בקדושת שביעית, וכל זה בלוקח מהמפקד אך אם לקח ממשומר אסור אף בחצי איסר, ורב ששת מביא ברייתא שכתוב שפיגם וירבוזין ושיטים וחלגלוגות וכוסבר שבהרים וכרפס שבנהרות וגרגיר של אפר פטורים ממעשר ומותר לקחת מכל אדם בשביעית כיון שאין נשמר מהם, ומשמע שבמפקד מותר גם יותר מג' סעודות, ורב ששת אומר שגם בברייתא מדובר שלוקח רק כדי זמן, והיינו ג' סעודות, ור' יוחנן אמר שמן הוא לשון מזונות שכתוב בדניאל וימן להם המלך,

בלולב אין חסרון של שביעית שמדובר בלולב של שישית שלקטוהו בשביעית אך אתרוג שנכנס לשביעית הוא קדוש שהולכים בו אחר לקיטה, אך באמת ר"א ור"ג שנחלקו באתרוג שלר"ג אתרוג הוא כאלן בג' דרכים לענין ערלה רבעי ושביעית, והוא כירק בדבר אחד שהולכים אחר לקיטתו למעשר,

דף מ ור"א סובר שאתרוג הוא כאלן לכל ענין, ולכו"ע לענין שביעית הולכים אחר חנטה, ויש לומר שמשתנתו כדברי ר' יוסי שאמר שאבטלמוס העיד בשם ה' זקנים שהביטק הולכים אחר לקיטה למעשר, ורבותינו אמרו באושא שבין למעשר בין לשביעית, ולכאורה לא הוזכר קודם שביעית, אלא שהעדות היתה שהלכו באתרוג אחר לקיטה למעשר ואחר חנטה לענין שביעית ורבותינו נמנו באושא שגם לענין שביעית הולכים בו אחר לקיטה.

משמע מהסוגיא שלולב בן שביעית יש בו קדושה, ולכאורה הוא כעץ בעלמא שאין בו קדושה, של בהר שנינו שעלי גפנים או קנים שנבכס ההכביא בשדה אם לקטן לאכילה יש בהם קדושה, ואם לקטם לצורך עצים אין בהם קדושה, ויש לומר ששאר עצים התמעטו מהפסוק לכס לאכלה, שלכם נאסר כמו אכילה שהנאנה באה עם הביעור, אך עצים אינם קדושים שהנאתן אחר הביעור, ולולב הנאתו עם בייעורו, ואמנם יש עצי שמן שמדליקים בהם וההנאה היא עם הביעור אך סתם עצים עומדים להסקה, ונחלקו בזה תנאים שר"ק אומר שלא מוסרים פירות שביעית למשנה וכביסה ולר' יוסי מותר, ור"ק דרש מהפסוק לאכלה ולא למשרה וכבוסה, ור' יוסי למד מלכם לכל צרכיכם, ואפילו למשרה וכבוסה, ור"ק דרש מלכם ללמד שרק לכם שדומה לאכילה, והיינו דבר שהנאתו באה עם הביעור ובמשרה וכבוסה ההנאה היא אחר הביעור, ור' יוסי דרש מלאכלה למעט מלוגמא לריח, וכן כתוב בברייתא שאין לומר לאכלה ולא לכביסה כי הרי כביסה כלול בלכם, ולאכלה ממעט מלוגמא ואינה כביסה **עמוד ב** שהכביסה היא הנאה ששה בכל אדם, ואילו מלוגמא אינה שוה בכל, והברייתא שאומרת לאכלה ולא למלוגמא ולא לזילוף ולא לעשות ממנה אפיקטיוזין, זה כר' יוסי, כי לת"ק ממעטים גם משרה וכביסה.

לדעת ר"א שביעית מתחללת רק דרך מקח, ולר' יוחנן גם בדרך חילול, ור"א למד מהפסוק בשנת היובל הזאת וסמך לזה הפסוק וכי תמכרו ממכר, והיינו דרך ממכר, ור' יוחנן למד מהפסוק ויבל היא קדש, וכמו שקדש מתחלל בין בדרך מקח בין בדרך חילול, כך שביעית מתחללת גם בדרך חילול, ור' יוחנן דרש הסמיכות יובל לכי תמכרו, כמו שדרש ר' יוסי בר חנינא כמה קשה אבקה של שביעית שאדם שנשא ונתן בפירות שביעית נענש שמוכר מטלטליו וכליו שכתוב בשנת היובל תשובו וסמך לזה הפסוק וכי תמכרו מוכר לעמיתך, ור"א דרש הפסוק ויבל היא שכמו שקדש תופש דמיו כך שביעית תופסת דמיה, ויש ברייתא כר"א ששביעית תופסת דמיה שכתוב כי יובל היא קדש, וכמו שקדש תופש דמיו כך שביעית תופסת דמיה ואסורה, ואין ללמוד מקדש שיצא לחולין שכתוב תהיה שתשאר בהווייתה, ואם לקח בפירות שביעית בשר, הפירות והבשר קדושים, ואם לקח בבשר דגים נכנסו הדגים במקום הבשר, ואם לקח יין בדגים הוא נכנס במקום הדגים, ואם לקח ביינ שמן, נכנס השמן במקום היין והאחרון נתפס, והברייתא אומרת לשון לקח שוה עובר רק בדרך מקח ולא בדרך חילול, וישנה ברייתא כר' יוחנן שהיא אומרת שר"מ בין שביעית ובין מעשר שני מתחללין על בהמה חיה ועוף בין חיים בין שחוטים, ולחכמים רק על שחוטים ולא על חיים, שמא יגדל מהם עדרים,

דף מא רבא אומר שנחלקו בזכרים, ובנקיבות לכו"ע גזרו בחיים שמא יגדל מהם עדרים.

רב אשי אומר שר"א ור' יוחנן נחלקו רק בפרי עצמו, אך בדמיו לכו"ע יכול בין דרך מקח ובין דרך חילול, ואמנם הביאו ראיה מהברייתא ממה שכתוב לקח יש לומר אגב שכתוב בתחילה לקח כתבו בכלם לקח, רבינא שאל שכתוב בברייתא

שמי שיש לו סלע של שביעית ורוצה לקנות חלוק, הולך לחנוני שרגיל לקנות אצלו ואומר לו תן לי פירות בסלע והוא נותן לו, ואומר לו שהוא נותן לו את הפירות במתנה, והוא אומר לו קח לך הסלע במתנה והוא עושה בו מה שרוצה, ורואים שגם בפרי שני עושים דרך מקח ולא דרך חילול, אלא רב אשי אומר שנחלקו רק בפרי שני ובפירות עצמם לכו"ע זה רק דרך מקח, ומה שכתוב בברייתא בין שביעית בין מעשר שני, יש לומר דמי שביעית שגם מעשר אין הכוונה מעשר עצמו שהרי אי אפשר לחללו אלא על כסף שכתוב וצרת הכסף אלא ודאי הכוונה דמי מעשר.

משנה במקדש נטלו את הלולב ז' ימים ובכל הארץ רק יום אחד, ואחר החורבן התקין ר' יוחנן בן זכאי שגם במדינה יטלו הלולב ז' ימים זכר למקדש, וכן הוא התקין שכל יום הנפת העומר אסור בחדש. **גמרא** ר' יוחנן לומד מהפסוק כי אעלה ארוכה לך וממכתך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה, ומשמע שצריך לדרוש אותה, ולכן עושים זכר למקדש.

ר' יוחנן אסר חדש כל יום הנפת העומר, שבמהרה יבנה המקדש ויאמרו שכמו ששנה שעברה אכלנו מתחילת היום כך גם השנה, אך האמת היא שבלי מקדש מתיר היום עצמו, וכשיש מקדש רק העומר מתיר, ולכאורה אם נבנה המקדש כט"ז כבר הותר מכשהאיר המזרח, ואם נבנה מאתמול מותר כבר מחצות, שהמשנה אומרת שהרחוקים מותרים מחצות, שאין בית דין מתעצלים בהקריבת העומר, ויש לומר שנבנה בלילה או סמוך לשקיעה ולא הספיקו לעשות העומר עד סוף היום, ור"ג בר יצחק אומר שר' יוחנן זכאי נהג כשיטת ר' יהודה שאסור כל היום מדאורייתא, **עמוד ב** שכתוב עד עצם היום שעד סוף היום, שעד הכוונה עד ככלל, אך לכאורה ר' יהודה עצמו חלק על ר' יוחנן שכתוב בברייתא שאחר החורבן התקין ר' יוחנן בן זכאי שאסור כל יום ט"ז, ואמר ר' יהודה שהוא אסור מהתורה שכתוב עד עצם היום הזה, ויש לומר שר' יהודה טעה בדעת ר' יוחנן שהוא אסור רק מדרבנן, אך באמת הוא סבר שמהתורה אסור כל היום ומה שכתוב התקין הכוונה שדרש והתקין,

משנה יו"ט ראשון שחל בשבת כל העם הביאו הלולבים לבית הכנסת ולמחרת כשהשכימו כל אחד מכיר את שלו ונטלו, שביום הראשון לא יוצאים בלולב של אחר, ובשאר הימים יוצא בלולב של חבריו, ור' יוסי אומר שאם אחד שכח ביו"ט ראשון שחל בשבת והוציא לולב לרה"ר פטור כיון שהוציאו ברשות.

גמרא ביום הראשון צריך משלכם שכתוב ולקחתם שתהא לקיחה ביד כל אחד לכם משלכם להוציא השאלו והגזול, ולכן לא יוצא ביו"ט ראשון בלולב של חבריו אלא אם כן נותן לו במתנה, וכשר"ג ור' יהושע ור"ע ור"א בן עזריה באו בספניה, ורק לר"ג היה לולב שקנחו באלף זוז, ואחר שיצא בו ר"ג נתנו במתנה לר' יהושע, ואחר שיצא בו ר' יהושע נתן במתנה לר"א בן עזריה ואחר שיצא בו נתן לר"ע במתנה, ואחר כך ר"ע החזירו לר"ג, וחדשו לנו דרך אגב שמתנה על מנת להחזיר היא מנחה, כדברי רבא שהאומר להחזיר קח אתרוג על מנת שתחזירו לי, יוצא בו רק אם החזירו, ואם לא החזירו לא יצא, והברייתא כתבה שר"ג קנה באלף זוז להודיע לנו כמה היו חביבים עליהם המצוות.

מר בר אמיר אמר לרב אשי שאביו היה מתפלל עם הלולב בידו, ושאל רב אשי שכתוב שלא יאחו תפילין בידו וספר תורה בחיקו כשמתפלל, וכן לא ישתין בהם ולא יישן בהם אפילו שינת עראי, ושמואל אמר שסכין קערה ככר ומעות גם אסור להחזיק בתפילה, ויש לומר שרק בדבר שאינו מצוה אין להחזיק כיון שטרוד בהם, אך לולב שהוא של מצוה אינו טרוד בו ויכול להחזיקו.

ר"א בר' צדוק אומר שמנהג אנשי ירושלים לצאת מבתים עם הלולב בידם והלכו עמו לבית הכנסת והתפללו עמו וקראו עמו קר"ש וכן החזיקוהו בקריאת התורה, ובנשיאות כפים ניחוח על הקרקע, והלכו עם הלולב לבקר חולים ולנתחם אבלים וכשנכנסו ללמוד בבית המדרש שגרו ביד בנו או עבדו או שלוחו והוא מלמד אותנו כמה היו זרוזים במצוות.

דף מב לר' יוסי פטור המעביר לולב בשבת, ואביי אומר שפטור רק אם עדיין לא יצא בו אך אחר שצא בו חייב, אך לכאורה בכל מקרה יוצא ברגע שמגביהו, ואביי מעמיד שהפכו ולא יוצא בו כך, ולרבא מדובר שהוציאו ככלי ואף שלעיל סובר רבא שלקיתה ע"י דבר אחר נחשבת לקיחה זה רק בדרך כבוד ולא דרך ביזיון.

רב הונא אומר שלר' יוסי עולת העוף שהיתה בין עופות וחשב הכהן שהיא חטאת העוף ואכלה פטור, ולכאורה זה ממש דברי ר' יוסי שטעה בדבר מצוה פטור, אך רב הונא מחדש שפטור גם כשלא עשה מצוה, אך לכאורה יש ברייתא שר' יוסי אמר שהשוטח תמיד שאינו מבוקר כהלכתו בשבת חייב חטאת ויביא תמיד אחר, ויש לומר ששם ר' יוסי מייחב כמו שאמרו בשם רב שלקחו מלשכה שאינם מבוקרים, וזה לא נקרא טעה בדבר מצוה.

משנה אשה יכולה לקבל הלולב מיד בנה או בעלה ולהחזירו למים בשבת, ולר' יהודה בשבת מותר רק להחזיר, וביו"ט מותר גם להוסיף מים, ובחזה"מ מותר גם להחליף המים, קטן שיועד לנענע חייב בלולב.

גמרא החדוש באשה שמתור לה להחזיק הלולב, למרות שאינה מצווה ליתלו. **קטן היודע** לנענע חייב בלולב והיודע להתעטף חייב בציצית היודע לשמור על תפילין אפילו קונה לו תפילין היודע לדבר אביו מלמדו תורה וקרי"ש, תורה, הכוונה לבית תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, קר"ש, הכוונה לפסוק ראשון, היודע לשמור גופו יכולים לאכול על נגיעתו טהרות, והיודע לשמור ידיו אוכלים טהרות שנגעו בידי, היודע להשאל, ברשות היחיד ספיקו טמא וברה"ר ספיקו טהור, היודע לפרוס כפיו יכולים לחלק לו תרומה בבית הגרנות, **עמוד ב** היודע לשחוט אוכלים משחיתו ורב הונא אומר שרק אם גדול עומד על גביו,

קטן היכול לאכול כזית דגן מרחיקים מצואתו ומימי רגליו ד' אמות, ורב חסדא אומר שדוקא אם יכול לאכול תוך כדי אכילת פרס, ורב חייב ברב ייבא אומר שבגדול מרחיקים אפילו אם אינו אוכל תוך כדי אכילת פרס, שכתוב יוסף דעת יוסף כמאוב, קטן היכול לאכול כזית צלי שוחטים עליו פסח, שכתוב איש לפי אכלו, ולר' יהודה דוקא אם יכול לברר את אכילתו כגון שאם נותנים לו צרור הוא זורקו ואילו נותנים לו אגוז הוא נוטלו.

פרק לולב וערבה

משנה לולב וערבה לפעמים ו' ימים ולפעמים ז', הלל ושמוחה ח' ימים, ניסוך המים ז' ימים, החליל ה' או ו' ימים, אם חל יו"ט ראשון בשבת לולב ניטל ז', ואם חל בשאר הימים ניטל ו' ימים, אם חל יום ז' של ערבה בשבת ניטלת ז' ימים ואם חל בשאר הימים ניטלת ו' ימים, כשחל יו"ט ראשון בשבת כל העם נוטלים לולביהם להר הבית והחזנים נוטלים מהם ומסדרים אותם על האיציטבא, והזקנים מניחים את שלהם בלשכה, ומלמדים אותם לומר שכל מי שיגיע לולבי לידו הוא שלו במתנה, ולמחרת משכימים והחזנים זורקים לפנייהם וכולם חוטפים ומכים איש את חבירו, וכשראו שבא לידו סכנה התקינו שכל אחד יטול בביתו.

גמרא לכאורה נטילת לולב היא סתם טלטול ותדחה שבת, רבה אומר שגזרו שמא יטלנו בידו וילך ללמוד אצל בקי,

דף מג ועיברנו ד' אמות ברה"ר, וזה הסיבה ששופר ומגילה אינם דוחים שבת, אך לפ"ז גם כיום הראשון נגזרו, ויש לומר שאכן תקנו שיטול בביתו, אך קודם תקנה לכאורה נגזרו שיביא אותו להר הבית, ויש לומר שביום הראשון שהוא מדאורייתא אף בגבולים לא גזרו בו אך שאר הימים גזרו בהם, אך לפ"ז קשה מרוב בזמנינו לא נוטלים, ויש לומר שאכן לא יודעים בקביעות החדש של לכאורה בא"י שיודעים בקביעות שידחה שבת, ויש לומר שבאמת דוחה שהרי במשנתנו כתוב שבהר הבית לקחו בשבת ובמשנה לעיל מובא שהביאו הלולבים לבית הכנסת א"כ משנתנו דיברה בזמן ביהמ"ק ובפרק הקודם מדובר אחר החורבן.

ביום הראשון הוא מהתורה שכתוב ולקחתם שתהיה לקיחה ביד כל אחד, לכס משלכם להוציא הגזול והשאלו, ביום הראשון אפילו בשבת, ראשון אפילו בגבולים, הראשון שאינו דוחה אלא יום הראשון בלבד, ולכאורה אם הוא סתם טלטול לא צריך פסוק להחזיר בשבת, ורבה אומר שהפסוק בא להחזיר לעשות מכשירו בשבת, וכר"א שלולב וכל מכשירו דוחים שבת, שכתוב ביום אפילו בשבת, ורבנן ממעטים מביום שלא בלילה, ור"א לומד מהמשך הפסוק שכתוב ושמוחתם לפני ה' אלוקים שבעת ימים ולא לילות, ולרבנן צריך לכתוב שכל נלמד מסוכה שהיא אפילו בלילה, ובסוכה לומדים מהפסוק בסוכות תשבו שבעת ימים אפילו לילות, ואין לומר שנמעט לילה כלולב שהוא בימים ולא בלילות שניתן ללמוד ממילואים שכתוב ימים ואפילו לילות, ולכאורה עדיף ללמוד ממילואים שהמצוה היא כל היום וכן בסוכה ואילו לולב מצותו היא רק שעה אחת, או שעדיף ללמוד מלולב שמצוותו לדרות ולא ממילואים שלא נוהג לדורות, **עמוד ב** אלא דורשים תשבו תשבו ממילואים בגזירה שווה וכמו שבמילואים אפילו לילות כך בסוכה אפילו לילות.

ר' יוחנן אומר שערבה דוחה שבת ביום השביעי, לפרסם שהיא מהתורה, ובלולב לא אומרים שידחה לפרסמו, כי יש בו גזירה של רבה, ובערבה אין לגזור כי שלוחי ב"ד מביאים אותה, אך לולב מסור לכל, ואין לומר שערבה תדחה כל יום שלא יבואו לפקק בלולב, וביו"ט ראשון אינו דוחה כי יאמרו שהוא דוחה בגלל הלולב, ואין לומר שידחה יום אחר כי אחרי שהוציאו מהראשון מעמידים על השביעי, ובזמנינו אינו דוחה כי לא יודעים בקביעות החדש, אך לכאורה בא"י שיודעים הקביעות ידחה, ויש לומר שבר הדיא אמר שמעולם לא חל בשבת, אך רבין אמר עם הירורים מא"י שאכן זה חל בשבת ובכ"ז אינו דוחה, ורב יוסף אמר שבאמת לא נוטלים ערבה אלא מעמידים אותה בצד המזבח, ואביי מקשה שהמשנה משווה לולב לערבה, וכמו שלולב בנטילה כך ערבה, ויש לדחות שלולב בנטילה וערבה בהעמדה, ואביי מקשה שכתוב שכל יום מקיפים המזבח פעם אחת וביום ה' ז' פעמים, ולכאורה מקיפים בערבה, ויש לומר שמקיפים בלולב, ואמנם ר"נ אמר בשם רבה בר אבבה שמקיפים בערבה אך רב יוסף סובר שרק מעמידים אותה, ומקיפים בלולב, ר"א אמר שמקיפים בערבה וכן אמר בר שמואל בר נתן בשם ר' חנינא.

רבא אומר לרב יצחק בן רבה בר חנה, בר אוריין אומר לך דבר יפה שאביך אמר בשם ר"א, ואם מקיפים את המזבח ביום ה' בלולב, והקשה לו שכתוב שלולב דוחה שבת בתחילת החג וערבה בסופו, ופעם חל יום ז' של ערבה בשבת והביאו מורביית של ערבה מערב שבת והניחום בעוזה והביתוסים הכירו בהם והחביאום תחת אבנים ולמחרת עמי הארץ מצאו אותם והביאו לכהנים והם העמידום בצדי המזבח, שהביתוסים לא מכירים בכך שחיבוט ערבה דוחה שבת א"כ רואים שערבה בנטילה, ומה שלא נהגו בא"י שידחה שבת יש לומר שכמו שבחול"ל אינו דוחה כך בא"י, ואף שלולב כן דוחה

דף מד יש לומר שאכן גם לולב אינו דוחה שבת, ומה שתיירצנו לעיל את המשניות שבא"י גם אחר החורבן דחו שבת, יש לומר שגם הברייתא דברה בזמן המקדש, וגם בגבולים הביאו לבית הכנסת בזמן המקדש.

אביי הקשה לרבא מדוע בלולב תיקנו כל ז' וזכר למקדש ואילו בערבה לא תיקנו, אמר רבא שדמ יוצא בערבה שבלולב, ואביי דחה שהוא נוטל את הערבה מדין הלולב, ואין לומר שמגביה פעמיים אחד לדין לולב ואחד לדין ערבה, שהרי ראינו שלא עושים כך, ורב זביד תירץ בשם רבא שלולב שביום הראשון הוא מדאורייתא תיקנו כל ז' וזכר למקדש וערבה שהיא רק מדרבנן לא תיקנו כל ז', ולכאורה לאבא שאול ערבה מדאורייתא שהוא לומד מערבי שמים ללולב ולמזבח, ולדעות האחרות זה הלכה למשה מסיני כדברי ר' יוחנן בשם נחוניא איש בקעת בית חורתי, ש' נטיעות ערבה וניסוך המים הן הלכות למשה מסיני, אלא רב זביד התכוון לתרץ שיש לו מקור בתורה עשו זכר למקדש וערבה שאין לה עיקר בתורה לא תיקנו זכר למקדש כל ז'.

ר"ל אומר שכהנים בעלי מומין נכנסו בין האולם למזבח כדי לצאת בערבה, ור' יוחנן אמר לו מי אמר את זה, ולכאורה ר' יוחנן עצמו אמר את זה בשם ר' נחוניא,

אלא הוא אמר לר"ל שמי אמר שנוטלים אותה אולי רק מעמידים ומי אמר שגם בעלי מומים אולי רק בתמימים.

ר' יוחנן ורבי'ל נחלקו אם ערבה היא יסוד נביאים או מנהג נביאים, ור' אבהו אמר בשם ר' יוחנן שערבה היא יסוד נביאים, ושאל אותו ר' זירא שר' יוחנן אמר שזה הלכה למשה מסיני, ושק"ר אבהו כשעה אחת, ואח"כ אמר לו ששכחו וחזרו ויסדו, ולכאורה ר' יוחנן לא סבר שהשתכחה התורה מא"י, שהרי אמר לרב כהנא שאצלכם בבבל אמרו שהתורה של א"י היא שלימה שלא גלו, **עמוד ב** ויש לומר שבמקדש זה הלכה ובגבולין זה יסוד נביאים.

ר' אמי אומר שערבה צריכה שיעור נוטלים אותה לבלתי לבלת ולא יוצאין בערבה שבלולב, ולכאורה פשוט שאם נוטלים לבד שלא יוצא בערבה שבלולב, ויש לומר שהכוונה היא שלא יוצא גם אם מגביה פעמיים מדין לולב ומדין ערבה, ור' יצחק סובר שיוצאים בערבה שבלולב.

שיעור הערבה, לר"ג' בדי עלים לחים, ולרב ששת מספיק עלה אחד עם בד אחד ופשוט שאין הכוונה שיקח עלה לבדו אלא הכוונה, בד שנשאר בו עלה.

אייבו אמר שעמד לפני ר"א בר' צדוק ובא לפניו אדם עם ערבה וחבט ר"א ולא בירך, שהוא סבר שזה רק מנהג נביאים, אייבו וחזקיה בני רב הביאו ערבה לפני רב ולקח וחבט ולא בירך שהוא אחז שזה רק מנהג נביאים.

אייבו אמר שעמד לפני ר"א בר' צדוק ובא לפניו אדם ואמר לו יש לי כפרים כרמים וזיתים, ובאים בני הכפרים ומקשקשים בכרמים והזיתים, ואוכלים, האם זה בסדר או לא, אמר לא שזה לא בסדר, אמר ר"א שהייתם בארץ זו מ' שנים ולא ראיתם אדם שהולך בדרכים מתקונות כדאם זה, אחר כך חזר אותו אדם ואמר מה אעשה, אמר ר"א שיפקיר הזיתים לעניים ויתן פרוטות לפועלים שיקשקשו הכרמים, ולכאורה לומדים מהפסוק והשביעית תשמטנה ונטשתה שישמט מלקשקש ויטוש מלסקל, ויש לחלק שיש ב' מיני קשקוש אחד לסתום שרשים שזה מותר, ואחד להבריאה האילן וזה אסור.

אייבו אמר בשם ר"א בר' צדוק שאין ללכת בערב שבת יותר מג' פרסאות, ורב כהנא אמר שלביתו אסור שיבא לכעס, אך אם הולך למקום אחר מותר שהוא סומך על מה שיש לו, וללישנא בתרא רב כהנא אמר שאפילו לביתו אסור ואמר רב כהנא שהיה מעשה עמו שהגיע לביתו ולא היה עבורו אפילו כסא דהורסנא.

דף מה שנו לפני רב נחמן שמסדרים על גג האיציטבא ואמר ר"נ האם הוא צריך לייבשם, ויש לומר על גב האיציטבא, ואמר רחבה בשם רב יהודה שהר הבית היה סטיו כפול שהיה סטיו לפניו מסטיו.

משנה היה מקום למטה מירושלים ששמו מוצא וירדו ולקטו משם מורביית של ערבה וזקפום בצד המזבח, וראשיהם כפופים על גבי המזבח ותקעו והריעו ותקעו, בכל יום הקיפו את המזבח פעם אחת, ואמרו אנא ה' הושיעה נא ואנא ה' הצליחה נא, ולר' יהודה אמרו גם אני והו הושיעה נא, וביום השביעי הקיפו ז' פעמים, וכשנפטרו משם אמרו יופי לך מזבח יופי לך מזבח, ולר"א אמרו ליה ולך מזבח ליה ולך מזבח, ובשבת עשו כמו בחול, אלא שהביאו מערב שבת והניחום בגנייזת של זהב שלא יכשמו, ולר' יוחנן בן ברוקה הביאו חריות של דקל וחבטום בצד המזבח וקראו לו יום חיבוט חריות, ומיד התינוקות שמטו הלולבים ואכלו האתרוגים.

גמרא מוצא הוא מקום קלניא וקראו לו מוצא שהוא מוצא ממס המלך. **הערבות** היו רבות וגבוהות א"א אמה שיהיו גוחות על המזבח, והוכיח מר זוטרא שהניחום על היסוד, שאם נאמר שהניחום על הקרקע הרי היסוד נכנס אמה ואח"כ עלה ה' אמות ונכנס אמה בסוכה ואח"כ עלה ג' ושם מקום הקנינת א"כ הערבות לא היו גוחות על המזבח.

ר' אבהו אמר בשם ר"א שהנוטל לולב באיגודו והדס בעבותו מחשיבו הפסוק כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן, שכתוב **עמוד ב** אסור חג בעבותים עד קרנות המזבח, ור' ירמיה דרש בשם רשב"י, ור' יוחנן בשם ר"ש המחזוי בשם ר' יוחנן המכות, שהעושה איסור לחג באכילה ושתיה נחשב כאילו בנה מזבח והקריב עליו שכתוב אסור חג בעבותים עד קרנות המזבח.

חזקיה אמר בשם ר' ירמיה בשם רשב"י שיוצאים במצוות דרך גדילתם, שכתוב עצי שיטים עומדים, וכן לומדים בכרייתא, עומדים, שעומדים דרך גדילתם, ועוד דרשו מזה שהם מעמידים את ציפויים, או הכוונה שלא אומרים שאבד סכרם וסיכויים לעתיד לבא, אלא שעומדים לעולם ולעלמי עולמים.

עוד אמר חזקיה בשם ר' ירמיה בשם רשב"י שהוא יכל לפטור את כל העולם ממתני שנולד עד עכשיו, ועם אלעזר בנו גם מבריתא העולם עד עכשיו, ועם יוחם בן עוזיהו מבריתא העולם עד סופו, ועוד אמר, ראיתי בני עליה והן מועטים אם הם אלף הוא ובנו מהם וכן אם הם ק' הם מהם, ואם הם שנים זה הוא ובנו, ולכאורה אין מעט כל כך, שהרי רבא אמר שלפני הקב"ה יש י"ח אלפי שורות של צדיקים שכתוב סביב שמונה עשר אלף, ויש לומר שרק שנים מסתכלים באספקלריא מאירה, אך בשאינה מאירה יש רבים, אך לכאורה באספקלריא המאירה הם לא רק ב' שהרי אביי אמר שהעולם לא פחות מל"ו צדיקים שמקבלים שכניה כל יום שכתוב אשרי כל חוכי לו בגמטריא ל"ו, ויש לומר שהם נכנסים רק ברשות, וב' נכנסים גם בלי רשות.

לכאורה אין ניתן לומר לך ול"ה מזבח, הרי המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מהעולם שכתוב בלתי לה' לבדו, ויש לבאר שהם אומרים לה' אנו מודים, ולך אנו משבחים, לה' אנו מודים ולך אנו מקלסים.

לר' יוחנן בן ברוקה מביאים חריות, לרב הונא לומדים זאת מהפסוק כפות, אחד ללולב ואחד למזבח, ולחכמים לא דורשים מזה כי כתוב כפת ללא ואו, ולר' לוי מביא תמר, שכמו שמתיר אין לו אלא לב אחד, כך ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים.

רב יהודה אומר בשם שמואל שעל לולב מברכים כל יום שהלילות מפסיקים בחיובם, ואילו על סוכה מברכים פעם אחת שאין הפסק במצוה שהרי חייבים אף בלילות, והם כיום אחד ארוך, לרבה בר בר חנה לר' יוחנן על לולב מברכים רק יום אחד שבשאר הימים הוא מדרבנן, ואילו על סוכה שהיא מדאורייתא מברכים כל יום, ורבין אמר בשם ר' יוחנן שגם לולב וגם סוכה מברכים כל ז' הימים, ואמר רב יוסף שיש לנקוט כרבה בר בר חנה שכולם סוברים כמותו בסוכה.